

об'єднуються в модулі навчальні дисципліни з метою між-дисциплінарної інтеграції. Все це потребує знань та вмінь студентів з попередніх теоретичних (анатомія, патоморфологія, гістологія, нормальна та патологічна фізіологія, біохімія, секційний курс, соціальна медицина та ін.) та клінічних дисциплін (терапія, хірургія, педіатрія) [3, 4].

Підсумковий модульний контроль (ПМК) з дисципліни складається з трьох етапів – складання комп'ютерного тестового контролю, здача практичних навиків та усне опитування. Успішну здачу студентом ПМК гарантує лише позитивне проходження кожного із зазначених етапів.

Таким чином, навчання іноземних студентів вимагає застосування традиційних і нетрадиційних форм навчання, новітніх досягнень науки і техніки. Це може забезпечити високу якість підготовки фахівців, що дасть можливість їм успішно працювати в діагностично-лікувальних установах різних країн світу.

Література

1. Досвід підготовки іноземних студентів у Дніпропетровській державній медичній академії / В. В. Абрамов, Ю. К. Ботьот, Є. В. Петрошенко [та ін.] // Медична освіта. – 2002. – № 3. – С. 48–50.

2. Елизарова Л. Ю. Инновационные подходы к преподаванию на довузовском этапе обучения иностранных граждан медицинского вуза [Электронный ресурс] / Л. Ю. Елизарова, Т. В. Олешко, В. И. Саямова // Современные проблемы науки и образования (электронный научный журнал). – 2011. – №6. – Режим доступа до журн. : <http://www.science-education.ru/100-5264>

3. Інтеграція навчального процесу – основа ефективності кредитно-модульної системи навчання / П. О. Неруш, О. Г. Родинський, О. В. Мозгунов [та ін.] // Медична освіта. – 2008. – № 4. – С. 16–17.

4. Ковальчук Л. Я. Новітні шляхи вдосконалення підготовки фахівців у Тернопільському державному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського / Л. Я. Ковальчук // Медична освіта. – 2010. – № 2. – С. 27–30.

5. Комп'ютерні інформаційні технології в організації самостійної роботи студентів у системі вищої медичної освіти / В. А. Капустник, І. Ф. Костюк, О. О. Калмиків [та ін.] // Проблеми безперервної медичної освіти та науки. – 2010. – № 4. – С. 16–23.

6. Марченко В. Г. Інтенсифікація навчального процесу на сучасному етапі модернізації системи освіти / В. Г. Марченко, А. К. Степанченко // Проблеми безперервної медичної освіти та науки. – 2011. – № 3. – С. 29–31.

Одержано 25.02.2013 року.

УДК: 371.315+615.+378.68+371.322

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КЛІНІЧНОЇ ФАРМАКОЛОГІЇ ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ ОЦІНКИ ЗНАТЬ АНГЛОМОВНИМ СТУДЕНТАМ

А.Л. Сапаций

ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ КЛИНИЧЕСКОЙ ФАРМАКОЛОГИИ ПО КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЙ СИСТЕМЕ ОЦЕНКИ ЗНАНИЙ АНГЛОЯЗЫЧНЫМ СТУДЕНТАМ

А.Л. Сапаций

ГВУЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»

THE PECULIARITIES OF TEACHING OF CLINICAL PHARMACOLOGY USING CREDIT-MODULE SYSTEM OF KNOWLEDGE ASSESSMENT FOR ENGLISH-SPEAKING STUDENTS

A.L. Sapaty

SHEE «Ivano-Frankivsk National Medical University»

Резюме. У роботі висвітлено основні напрямки навчально-методичного забезпечення кафедри клінічної фармакології та фармакотерапії при вивченні дисципліни «клінічна фармакологія» студентами факультету підготовки іноземних громадян з англійською мовою навчання. Кафедра клінічної фармакології та фармакотерапії повністю вдалося адаптувати процес викладання дисципліни «клінічна фармакологія» для англійськомовних студентів під сучасні вимоги Болонської системи. Систематизація знань студентів відбувається згідно з основними принципами GCP та стандартизації надання медичної допомоги населення як в Україні, так і в провідних країнах світу.

Ключові слова: клінічна фармакологія, кредитно-модульна система оцінки знань.

Резюме. В данной работе рассматриваются основные направления учебно-методического обеспечения кафедры клинической фармакологии и фармакотерапии при изучении дисциплины «клиническая фармакология» студентами факультета подготовки иностранных граждан с англоязычной формой обучения. Кафедра клинической фармакологии и фармакотерапии полностью удалось адаптировать процесс преподавания дисциплины «клиническая фармакология» для англоязычных студентов под современные требования Болонской системы. Систематизация знаний студентов происходит согласно основным принципам GCP и стандартизации оказания медицинской помощи населения как в Украине, так и в ведущих странах мира.

Ключевые слова: клиническая фармакология, кредитно-модульная система оценки знаний.

Summary. This paper presents covered the main trends of teaching of the chair of clinical pharmacology and pharmacotherapy during the study of clinical pharmacology by the English-speaking students of the department of foreign citizens. Department of Clinical Pharmacology and Pharmacotherapy is able to adapt the process of teaching of “clinical pharmacology” for English-speaking students under the current requirements of the Bologna system. Framing of knowledge of students is conducted under the basic principles of GCP and standardization of medical care for the population, both in Ukraine and in the leading countries of the world.

Keywords: clinical pharmacology, credit-module system of knowledge assessment.

Європейська інтеграція та співпраця щодо забезпечення якості вищої освіти, підвищення якості підготовки фахівців, зміцнення довіри між суб'єктами освіти, мобільності, сумісності систем кваліфікацій, посилення конкурентоспроможності Європейської системи освіти сприяли тому, що у 2012 році більше 50 країн підписали Болонську декларацію [1]. Україна 19 травня 2005 року приєдналася до Болонського процесу, зобов'язавшись внести відповідні зміни у національну систему освіти та приєднатися до роботи над визначенням пріоритетів у процесі створення єдиного європейського простору вищої освіти [1,2].

Основною характерною рисою навчання за методикою Болонського університету є активна самостійна робота студентів за чітко складеною систематизованою програмою з уніфікованим контролем за рівнем набутих знань за загальноприйнятими вимогами із метою створення уніфікованої професійно-кваліфікаційної моделі випускника-спеціаліста [2]. Тут же була запропонована та впроваджена в роботу університетів, які приєдналися до Болонського процесу, кредитно-модульна система оцінки набутого студентами об'єму знань та вмінь, що дає можливість тіснішого контакту на єдиній основі між навчальними закладами, викладачами, студентами та випускниками [2].

Здобуття Україною у 1991 році незалежності обумовили кардинальну зміну пріоритетів у галузі системи вищої освіти в плані розширення зв'язків із зарубіжними партнерами та підготовки висококваліфікованих фахівців-медиків для іноземних країн.

Враховуючи євроінтеграційні процеси, які мають місце в державі, в тому числі – і в галузі освіти, з 2004 року у Івано-Франківському національному медичному університеті навчання проводиться англійською мовою.

Починаючи з 2009 року, кафедра клінічної фармакології та фармакотерапії також активно залучилась до процесу англійського викладання дисциплін студентам факультету підготовки іноземних громадян. На той час студенти із зарубіжних країн активно почали вивчати основні положення клінічної фармакології.

До початку навчання професорсько-викладацьким складом кафедри проведено значний обсяг робіт з оформлення первинного навчально-методичного забезпечення для студентів V курсу та викладачів, а саме: підготовлено навчальну програму згідно вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу та повністю адаптовано до викладання англійською мовою, опрацьовано план та тематику практичних занять, визначено обсяг та вимоги до самостійної роботи студентів, сформовано тестові завдання та ситуаційні задачі до кожного практичного заняття, адаптовано до сучасних вимог схему написання протоколу визначення ефективності та безпечності лікарського засобу, визначено перелік запитань до підсумкового модульного контролю. Перед початком навчання студенти мали змогу ознайомитися з переліком вимог при підготовці до практичного заняття, визначити основні напрямки самостійної роботи, зорієнтуватися в структурі практичної роботи при написанні протоколу визначення ефективності та безпечності лікарського засобу, залучитись до активного вивчення матеріалів, які передбачені переліком питань до підсумкового модульного контролю.

Перелік питань тематичного плану з дисципліни охоплює значний обсяг матеріалів з клінічної фармакології лікарських середників, що використовуються в різних сферах медицини. Тематика та обсяг повністю співпадають з курсом навчання для україномовних та російськомовних студентів медичного факультету та на факультеті підготовки іноземних громадян.

Підготовка та оформлення методичного забезпечення, як відомо, є важливим первинним етапом організації навчального процесу, тому кафедра з особливою відповідальністю підійшла до вирішення даного завдання. У підготовці

та проведенні практичного заняття англійськомовним студентам викладачі застосовують кафедральні методичні розробки, адаптовані до сучасних методик викладання згідно вимог «PROBLEM-BASED LEARNING» для студентів вищих навчальних закладів [3, 5]. За основу нами використано методику, яка активно застосовується в педагогічному процесі університету м.Ньюкастл та адаптована до наступних етапів: structuring knowledge for use in clinical contexts (SCC) – структурування знань для використання в клінічних умовах; developing of an effective clinical reasoning process (CRP) – розробка ефективного клінічного мислення; development of effective self-directed learning skills (SDL) – формування ефективного самостійного навчання навичкам; increased motivation for learning (MOT) – підвищення мотивації до навчання [5].

Організаційна структура практичного заняття поділяється на три етапи: підготовчий, основний та заключний. Передусім, викладач визначає основні цілі практичного заняття та формує мотивацію у студентів до активного вивчення теми. Після проведення визначення вхідного рівня знань з використанням тестових завдань та тривалість близько 10 хвилин, викладач переходить до основного етапу. Протягом однієї години, яка для цього відводиться, студенти разом з викладачем працюють з тематичними хворими, опрацьовуючи амбулаторні дані та медичну карту стаціонарного пацієнта. Після цього, студенти спрямовують свої знання у практичну площину, намагаючись самостійно визначити наявність основних синдромів у пацієнта, сформувані план основних обстежень та схему фармакотерапії. Виписування рецептурних препаратів з міжнародними назвами відбувається на навчальних рецептурних бланках, розроблених колективом кафедри для вирішення даного завдання. Таким чином, студент повністю освоює практичні навички на основі вільних теоретичних знань. При проведенні підсумкового етапу тривалістю 40 хвилин викладач залучає студентів до вирішення основних ситуаційних задач, розглядає клінічні випадки, опрацьовані студентами в ході виконання основного етапу, стимулює логічне мислення студентів завдяки залученню їх до дискусії. Поданням переліку літературних даних та завдання на наступне заняття завершується двохгодинна академічна пара.

Важливим етапом у вивченні дисципліни «клінічна фармакологія» є робота студентів над індивідуальним для кожного студента протоколом визначення ефективності та безпечності лікарського засобу. Для активації процесу кафедрою розроблені методичні матеріали із залученням досвіду провідних клінік та університетів світу. Зокрема, визначення об'єктивного статусу пацієнта проводиться з використанням шаблону Офісу медичної допомоги (м. Вашингтон, США) [4], а листок лікарських призначень включає основні вимоги до нього, розроблені Оксфордським університетом [4]. Таким чином, робота над даним протоколом конвертує уяву студента на майбутню працю в закордонних клініках. Праця над даним протоколом проходить протягом усього семестру. Викладач активно бере участь на даному етапі, вносячи корективи чи залучаючи студентів до самостійної оцінки сформованих у протоколі завдань.

Захист протоколу визначення ефективності та безпечності лікарського засобу відбувається на заключному занятті з дисципліни, яке одночасно є підсумковим модулем.

Підвищена увага приділяється вивченню тем, які інколи не вдається закріпити на практиці. Тому кафедра забезпечила базу мультимедійного та відео-ознайомлення студентів щодо ходу основних заходів практикуючого лікаря під час вирішення невідкладних клінічних ситуацій. Після перегляду такого матеріалу студентам пропонується тестовий контроль для закріплення знань.

Таким чином, кафедрі клінічної фармакології та фармакотерапії повністю вдалося адаптувати процес викладання

дисципліни «клінічна фармакологія» для англійських студентів під сучасні вимоги Болонської системи. Систематизація знань студентів відбувається згідно основних принципів GCP та стандартизації надання медичної допомоги населення як в Україні, так і в провідних країнах світу.

Висновки та перспективи подальших досліджень

1. Поглиблена робота кафедри та зацікавленість англійських студентів дозволяють створити основну мотивацію в ході вивчення дисципліни.
2. Слід залучити до даного спрямування основні суміжні дисципліни, які б відтворили просторове уявлення про медичну науку як основу формування майбутнього професіонала.
3. Сприятливі нагромадження матеріалів з розвитку національної та міжнародної стандартизації фармакотерапії для подальшого ознайомлення з ними студентів.
4. Активно проводити медичні тренінги серед студентської молоді при вирішенні основних проблем дисципліни.

5. Сприяти подальшій стандартизації та уніфікації навчально-методичної роботи згідно вимог Болонської системи.

Література

1. Мілерян В.С. Методичні основи підготовки та проведення навчальних занять в медичних вузах (метод. посібник) / В.С. Мілерян - Київ, 2006. – 84с.
2. Підаєв А.В. Болонський процес в Європі. Що це таке і чи потрібний він Україні? Чи можлива інтеграція медичної освіти України в Європейський освітній простір? / А.В. Підаєв, В.Г. Передерій // Одеса: Одеський держ. мед. ун-т., 2004.-190с.
3. Abstracts of Conference of Association for Medical Education in Europe. – Prague, 2008. – 330 p.
4. Hogerzell H.V. Promoting rational prescribing – an international perspective / H.V. Hogerzell // Br. J. Clin. Pharmacol. – 2005. – Vol.59. – P.43-51.
5. Tootell K. An investigation of the use of problem based learning in Professional Degrees / K. Tootell, D. McGeorge // Medical Teacher. – 2004. – Vol.3, №2. – P.37-51.

Одержано 25.02.2013 року.

УДК 615.012.1

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТА ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ ПРОФЕСІЙНИХ ХВОРОБ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ТА ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ЗНАНЬ

М.П. Стовбан

ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»

САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ РАБОТА СТУДЕНТА ПРИ ИЗУЧЕНИИ КУРСА ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ БОЛЕЗНЕЙ КАК СРЕДСТВО АКТИВИЗАЦИИ И ИНТЕНСИФИКАЦИИ ЗНАНИЙ

Н.П. Стовбан

ГВУЗ «Івано-Франковський національний медичний університет»

INDEPENDENT WORK OF STUDENTS IN THE COURSE OF INDUSTRIAL DISEASE AS A MEANS OF ACTIVATION AND INTENSIFICATION OF KNOWLEDGE

M.P. Stovban

SHEE “Ivano-Frankivsk National Medical University”

Резюме. Концепція самостійної роботи студентів в умовах впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу в Івано-Франківському національному медичному університеті спрямована на розвиток особистості майбутнього фахівця, формування його як людини, здатної не лише самостійно здобувати знання, а й реалізувати їх відповідно до практичних вимог сьогодення.

В умовах скорочення аудиторних годин за рахунок збільшення часу на самостійну роботу студента (СРС) (50-70% навчального часу) відбувається переорієнтація процесу навчання з лекційно-інформативної на індивідуально-диференційовану та особистісно-орієнтовану форми.

Необхідною умовою впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу є розробка науково-методичного супроводу СРС та організаційно-методичного забезпечення індивідуальної роботи студентів, що є провідною метою діяльності кафедри фізйатрії і пульмонології з курсом професійних хвороб.

Ключові слова: *самостійна робота студента.*

Резюме. Концепция самостоятельной работы студентов в условиях внедрения кредитно-модульной системы организации учебного процесса в Ивано-Франковском национальном медицинском университете направлена на развитие личности будущего специалиста, формирование его как человека, способного не только самостоятельно получать знания, но и реализовать их в соответствии с практическими требованиями настоящего.

В условиях сокращения аудиторных часов за счет увеличения времени на самостоятельную работу студента (СРС) (50-70% учебного времени) происходит переориентация процесса обучения с лекционно-информационной на индивидуально-дифференцированную и личностно-ориентированную формы.

Необходимым условием внедрения кредитно-модульной системы организации учебного процесса является разработка научно-методического сопровождения СРС и организационно-методического обеспечения индивидуальной работы студентов, является